

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد شاهروд

دانشکده علوم پایه - گروه زمین شناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد «M.Sc.»

گرایش: رسوب شناسی و سنگ شناسی رسوبی

عنوان:

مطالعه میکروفاسیس و محیط رسوبی نهشته های ژوراسیک فوقانی زون بینالود (سازند لار) در جنوب غرب
چnaran و مقایسه آن با نهشته های هم ارز در زون کپه داغ

استاد راهنما:

دکتر حبیب الله ترشیزیان

استاد مشاور:

دکتر محمد جوانبخشت

نگارش:

مسعود صالحی

تابستان ۱۳۹۱

ISLAMIC AZAD UNIVERSITY

Shahrood Branch

Faculty of Science Department of Geology

((M. Sc.)) Thesis

Title:

Microfacies and sedimentary environmental studies of upper Jurassic
in binalood zone (Lar Formation) , South-West of Chenaran
comparison with its correlateable deposits inkopet-dagh zone.

Supervisor:

Habibollah Torshizian P.h.D.

Consulting Advisor:

Mohammad Javanbakht P.h.D.

By:

Masoud Salehi

summer 2012

سپاسگذاری

خداآوند متعال را شاکرم که توفيق پیدا کردم تا بتوانم گامی هر چند کوچک در جهت فرا گرفتن علم و به کار بستن آن بردارم، باشد
که این تحقیق مورد استفاده سایر دانش آموختگان قرار گیرد.

و بر خود لازم میدانم از تمامی اساتید و دوستانی که مرا در انجام این مهم یاری رساندند سپاسگذاری نموده و به رسم ادب دست
بوس اساتیدم باشم که در این مدت با آموختن علم به بنده همچون شمع سوختند تا روشنایی بخشنند.

از زحمات و راهنمایی های استاد راهنمای عزیزم **جناب آقای دکتر حبیب الله ترشیزیان** که همواره مرا یاری نمودند و
همچنین از زحمات بی دریغ و هم فکری های استاد مشاور گرانقدرم **جناب آقای دکتر محمد جوانبخت** در طول این مدت
كمال تشکر و قدردانی را دارم.

لازم است از زحمات استاد فرزانه و گرامی **جناب آقای دکتر داود جهانی** که داوری این رساله را به عهده داشتند و همواره در
مباحث علمی و اخلاقی اسوه ی بنده و سایر دانشجویان هستند قدردانی نمایم.

همچنین لازم می دانم از زحمات اساتید محترم گروه زمین شناسی دانشکده شاهروд به ویژه **جناب آقای دکتر محمد جواد**
موسوی و سایر اساتید گرانمایه که افتخار شاگردیشان را داشتم سپاسگذاری نمایم.

در پایان باید از زحمات بی دریغ همسر عزیزو مهربانم و همچنین پدر بزرگوار و مادر دلسوزم در این مدت قدردانی نمایم. همچنین
از **جناب آقایان منوچهر صالحی، امیر قهروی و مهندس آرمان جعفریان** نیز که در عملیات صحراوی مرا یاری نمودند سپاسگذارم.

مسعود صالحی

تابستان ۱۳۹۱

تقدیم به ...

همسرم

او که خورشید پر مهر و محبتش هرگز در آسمان قلبم غروب نخواهد کرد.

و تقدیم به ...

دستان گرم و مهربان پدرم و نگاه دلسوز مادرم.

فهرست مطالب

عنوان	صفحة
١- مقدمة ١	چکیده
٢- هدف مطالعه ٨	٤-١
٣- روشنگاری مطالعه ٨	٥-١
٤- گردآوری اطلاعات موجود ٨	٦-١
٥- مطالعه های داشتیابی ٩	١-٥
٦- مطالعات میکروسکوپی ٩	٣-٥
٧- رنگ آمیزی ١٠	٤-٥
٨- تاریخ چهمطالعاتی بینالود ١٠	٦-١
٩- مطالعه های پرداشتی صحرایی ٩	٢-٥
١٠- بر شمود مطالعه (روستایی خیج) ٦	١-٣
١١- موقعیت جغرافیا یوراهها ی دستیابی به منطقه هموردمطالعه ٥	١-٢
١٢- مطالعه های داشتیابی ٣	١-١

فصل دوم: زمین شناسی

۱۴.....	۱-۲ موقعیت زمین شناسی ناحیه بینالود
۱۶.....	۲-۱ چینه شناسی بینالود
۲۱.....	۲-۲ ۱-۲ چینه شناسی گروه مگو
۲۲.....	۳-۲ تکتونیک رشته کوههای بینالود
۲۵.....	۴-۲ ویژگیهای ریخت شناسی منطقه مورد مطالعه
۲۸.....	۵-۲ تاریخچه رسوبگذاری بینالود
۳۰.....	۶-۲ پتانسیل اقتصادی ناحیه مورد مطالعه

فصل سوم: چینه سنگی

۳۳.....	۱-۳ مقدمه
۳۳.....	۲-۳ چینه سنگی رسوبات کربناته ژوراسیک فوقانی در مقطع مورد مطالعه
۴۴.....	۳-۳ چینه سنگی سازند لار در البرز شرقی اقتباس از استامفلی (۱۹۷۸)
۴۵.....	۴-۳ چینه سنگی سازند مزدوران در مقطع تیپ (اقتباس از افشار حرب (۱۳۷۳))
۴۹.....	۵-۳ انطباق ستون چینه سنگی برش مورد مطالعه با سازند لار در البرز شرقی و سازند مزدوران
۵۲.....	۶-۳ بررسی امکان سنجی وجود هیدرولرین در رسوبات مورد مطالعه

فصل چهارم: رخساره های میکروسکوپی و تفسیر محیط رسوبی

۵۳.....	۱-۴ مقدمه
۵۳.....	۲-۴ اجزاء تشکیل دهنده سنگ های آهکی
۵۴.....	۱-۲-۴ ذرات اسکلتی
۵۴.....	۱-۱-۲-۴ ذرات اسکلتی اصلی
۵۷.....	۲-۱-۲-۴ ذرات اسکلتی فرعی
۶۲.....	۳-۱-۲-۴ ذرات غیراسکلتی اصلی
۶۶.....	۲-۲-۴ ذرات غیر اسکلتی فرعی
۶۷.....	۱-۲-۲-۴ کورتوفیل
۶۷.....	۴-۳ بررسی رخساره های میکروسکوپی و تفسیر محیط رسوبی آنها
۶۸.....	۱-۳-۴-۴ مجموعه رخساره ای A
۷۱.....	۱-۱-۳-۴ تفسیر مجموعه رخساره ای A
۷۱.....	۲-۳-۴ مجموعه رخساره ای B
۷۶.....	۱-۲-۳-۴ تفسیر محیط رسوبی مجموعه B
۷۸.....	۳-۳-۴ مجموعه رخساره ای C
۸۲.....	۱-۳-۳-۴ تفسیر محیط رسوبی مجموعه رخساره ای C
۸۳.....	۴-۳-۴ مجموعه رخساره ای D

۸۵.....	۱-۴-۳-۴ تفسیر محیط رسویی مجموعه D
۸۶.....	۴-۴ ارائه مدل رسویی
۹۱.....	۵-۴ بررسی تغییرات رخساره ها در برش مورد مطالعه

فصل پنجم: پالتوژئوگرافی

۹۳.....	۱-۵ مقدمه
۹۳.....	۲-۵ تاریخچه رسوبگذاری رسوبات مورد مطالعه
۹۴.....	۳-۵ جغرافیای دیرینه

فصل ششم: نتیجه گیری

۹۷.....	نتیجه گیری
۱۰۰.....	منابع و مواخذ

فهرست تصاویر

عنوان	صفحه
شکل ۱-۱- موقعیت جغرافیایی و نقشه راههای دستیابی به منطقه مورد مطالعه.....	۶
شکل ۱-۲- موقعیت جغرافیایی برش مورد مطالعه بر روی عکس هوایی منطقه.....	۷
شکل ۲-۱- واحدهای ساختمانی - رسوبی ایران.....	۱۵
شکل ۲-۲- نقشه خلاصه شده زمین شناسی بینالود.....	۱۶
شکل ۲-۳- مقایسه هوقایعتکنونیکیبینالودو کپهdag.....	۲۴
شکل ۲-۴- نقشه زمین شناسی ۱:۱۰۰۰۰ منطقه چناران.....	۲۶
شکل ۲-۵- راهنمای نقشه زمین شناسی منطقه.....	۲۷
شکل ۳-۱- نمای کلی از رسوبات مورد مطالعه شامل آهک های توده ای (L ₁) و مطبق (L ₂).....	۳۵
شکل ۳-۲- برش عرضی مقطع.....	۳۶
شکل ۳-۳- مرز تحتانی آهک های توده ای (L ₁) با رسوبات مارنی سازند دلیچای.....	۳۷
شکل ۳-۴- مرز فوقانی رسوبات مورد مطالعه در برش خیج با آبرفت های کواترنر.....	۳۷
شکل ۳-۵- نمایی از آهک های توده ای در برش مورد مطالعه.....	۳۸
شکل ۳-۶- نمایی از آهک های مطبق (L ₂) در برش مورد مطالعه.....	۳۸
شکل ۳-۷- تصاویر مربوط به خصوصیات سنگی واحدهای موجود در رسوبات مورد مطالعه.....	۳۹
شکل ۳-۸- سایر تصاویر مربوط به خصوصیات سنگی واحدهای موجود در رسوبات مورد مطالعه.....	۴۱

..... ۴۳	شكل ۳-۹- ستون چینه شناسی برش مورد مطالعه
..... ۴۷	شكل ۳-۹- ستون چینه شناسی سازند لار در البرز شرقی (برش نوده)
..... ۴۸	شكل ۱۰-۳- ستون چینه شناسی سازند مزدوران واقع در مقطع تیپ (گردنه مزدوران)
..... ۵۱	شكل ۱۱-۳- انطباق رسوبات برش مورد مطالعه با سازند های لار و مزدوران
..... ۵۲	شكل ۱۲-۳ استیلولیت و سیمان ثانویه
..... ۵۳	شكل ۱۳-۳ پیدایش تخلخل در اثر انحلال و پرشدن توسط سیمان ثانویه
..... ۵۵	شكل ۱-۴- جلبک سبز
..... ۵۷	شكل ۲-۴- نمونه ای از مرجان های موجود در رخساره بیولیتایت
..... ۵۸	شكل ۳-۴- تکستولاریا با پوسته کلسیتی
..... ۵۹	شكل ۴-۴- اکینودرم
..... ۶۰	شكل ۴-۵- گاستروپود همراه با فابریک ژئوپیتال
..... ۶۱	شكل ۴-۶- برآکیوپود
..... ۶۲	شكل ۴-۷- بریوزوا
..... ۶۳	شكل ۴-۸- پلت های مدفوعی
..... ۶۴	شكل ۴-۹- پلت های جلبکی
..... ۶۵	شكل ۱۰-۴- ایتراکلست
..... ۶۶	شكل ۱۱-۴- انکوئید ها در سایزهای متفاوت
..... ۶۸	شكل ۱۲-۴- رخساره A1 - دیسمیکریت
..... ۶۹	شكل ۱۳-۴- رخساره A2 - دیسمیکریت فسیل دار

.....	شکل ۴-۱۴- رخساره A۳ - پل میکریت	۷۰
.....	شکل ۴-۱۵- رخساره A۴ - پل انکومیکرودایت	۷۱
.....	شکل ۴-۱۶- رخساره B۱ - بیو پل میکریت	۷۲
.....	شکل ۴-۱۷- رخساره B۲ - اینترا میکریت بیوکلست دار	۷۳
.....	شکل ۴-۱۸- رخساره B۳ - بیوپل اسپارودایت جور نشده	۷۴
.....	شکل ۴-۱۹- رخساره B۴ - پل اسپارودایت فسیل دار	۷۵
.....	شکل ۴-۲۰- رخساره B۵ - رخساره بیوپل اسپاریت	۷۶
.....	شکل ۴-۲۱- رخساره C۱ - پل اسپارودایت اینتراکلست دار جور نشده	۷۹
.....	شکل ۴-۲۲- رخساره C۲ - پل اینترا اسپاریت	۸۰
.....	شکل ۴-۲۳- رخساره C۳ - پل اینترالاسپاریت بیوکلست دار	۸۱
.....	شکل ۴-۲۴- رخساره C۴ - بیولیتایت	۸۲
.....	شکل ۴-۲۵- رخساره D۱ - بیو اسپاریت پلت دار	۸۴
.....	شکل ۴-۲۶- رخساره D۲ - میکریت فسیل دار	۸۵
.....	شکل ۴-۲۷- ستون تغییرات رخساره ای به همراه	۸۷
.....	شکل ۴-۲۸- مدل شماتیک ۲ بعدی از محیط رسوبگذاری رسوبات کربناته مورد مطالعه	۸۹
.....	شکل ۴-۲۹- دیاگرام سه بعدی م محلتشکیل مرندهای رخسارهای	۹۰

چکیده

زون بینالود، سلسله جبالی سینوسی با روند شرقی - غربی در شمال شرق ایران است. این زون که ادامه شرقی ارتفاعات البرز است، یک کمربند چین خورده و گسلیده نازک ورق بوده که در آن سنگ های کامبرین تا دونین، تریاس فوقانی تا کرتاسه تحتانی و سنوزوئیک رخمنون دارد. رسوبات مورد مطالعه به فرم صخره ساز، در حاشیه شمالی این زون قرار دارند و آخرین واحد از چرخه رسوبی دوم ژوراسیک یا گروه مگو می باشند. برش چینه شناسی از این رسوبات در روستای خیج برداشت شده که ضخامت رسوبات مورد مطالعه در آن ۲۳۰ متر می باشد. رسوبات مورد مطالعه در برش خیج، به صورت تدریجی بر روی آهک های مارنی سازند دلیچای قرار دارند. مرز فوقانی توالی مورد مطالعه نیز به طور ناپیوسته با آبرفت های کواترنر پوشیده شده است. رسوبات مورد مطالعه از لحاظ سنگ شناسی و رخساره ای قابل تقسیم به دو واحد اصلی شامل کلسی روایت های توده ای و کلسی لوتایت های مطابق چرت دار می باشد. مطالعات صورت گرفته بر روی ۵۵ مقطع نازک میکروسکوپی منجر به شناسایی ۱۵ رخساره سنگی وابسته به ۴ مجموعه رخساره ای گردیده است: مجموعه رخساره ای A شامل رخساره های دیسمیکریت، دیسمیکریت فسیل دار، پل میکریت و پل آنکو میکرواسپارووایت، مجموعه رخساره ای B شامل رخساره های بیو پل میکریت، پل بیو اسپاریت جور نشده، بیو میکریت اینترا کلست دار، اینترا میکرواسپارووایت بیوکلست دار و بیو پل اسپاریت، مجموعه C شامل رخساره های پل اینترا اسپاریت، اینترا پل اسپاریت، اینترا اسپاریت بیو کلست دار و بیو لیتایت و بالاخره مجموعه رخساره ای D شامل رخساره های بیو اسپاریت پلت دار و میکریت فسیل دار می باشد. این مجموعه های رخساره ای در یک پلاتفرم کربناته از نوع رمپ و به ترتیب در محیط های پهنه جزر و مدی ، لاغون، حاشیه پلاتفرم با ریف های کومه ای و دریایی باز کم عمق بر جای گذاشته شده است. مطالعه چینه سنگی و رخساره های ستون برداشت شده و نیز انطباق این ستون با سازند های لار و مزدوران نشان می دهد که رسوبات ناحیه مورد مطالعه از نظر چینه شناسی شباهت بیشتری با سازند لار داشته و می توان آن را معادل سازند لار معرفی نمود.

فصل اول

کلیات

۱-۱ مقدمه

رشته کوه های بینالود، سلسله جبالی سینوسی با روند شرقی - غربی و تحدب به سمت شمال در شمال شرق ایران قرار دارد. نظریه های متعددی در مورد این زون وجود دارد، این سلسله جبال از دیدگاه تقسیمات جغرافیایی دنباله کوه های البرز می باشد. به عقیده افتخارنژاد (۱۹۸۰) البرز شرقی (شامل کوه های آلاdag و بینالود) یک زون مستقل به حساب نمی آید، بلکه جزئی از ایران مرکزی است که در آن رسوبات اپی کانتینتال پالئوزوئیک تقریبا در همه جا مشاهده می شود. شهرابی (۱۳۷۸) ، سنگ ها و سازندهای دوران پالئوزوئیک این زون را شبیه به ایران مرکزی و دوران مژوزوئیک آن را شبیه به البرز می داند.

افشار حرب (۱۳۷۳) بینالود را قسمتی از کوه داغ در نظر می گیرد و بیان می دارد که کوه داغ ایران منطقه کوهستانی است دو رشته کوه با روند موازی بیشتر سطح منطقه را پوشانیده است، رشته شمالی را کوههای کوه داغ و هزار مسجد و رشته جنوبی را کوههای گلستان، آلاdag و بینالود تشکیل می دهد. نبوی (۱۳۵۵) بینالود را به عنوان زون تدریجی بین پهنه های ایران مرکزی و البرز معرفی نموده است. این سلسله جبال از نظر موقعیت ژئوتکنیکی در لبه شمال شرق خرد ورق ایران (جنوب خط درز پالئوتیس) قرار گرفته است (رحیمی، ۱۳۷۱).

در زون بینالود نهشته هایی به ضخامت بیش از ده هزار متر از سنگ های گوناگون متعلق به دوران های مختلف زمین شناسی وجود دارد. از این میان، رسوبات ژوراسیک فوقانی به فرم صخره ساز در شمال رشته کوه های بینالود گسترش دارد. مرز تحتانی رسوبات ژوراسیک فوقانی در بیشتر مناطق با رسوبات ژوراسیک میانی (سازند دلیچای) تدریجی بوده و در برخی مناطق به صورت ناپیوسته بر روی رسوبات سازند شمشک قرار دارد. مرز فوقانی رسوبات ژوراسیک فوقانی در بیشتر مناطق رخمنون نداشته و آبرفت های کواترنر بر روی این نهشته ها قرار گرفته است. تنها در پهلوی شمالی رشته کوه های بینالود رسوبات قرمز رنگ نئوکومین بر روی واحد ژوراسیک فوقانی قرار دارد.

این رسوبات آخرین واحد از چرخه رسوبی دوم ژوراسیک یا گروه مگو می باشند. گروه مگو که شامل رسوبات دریایی ژوراسیک میانی - ژوراسیک پایانی و کرتاسه آغازی می باشد، بین دو رویداد تکتونیکی سیمرین میانی و سیمرین پسین محدود می شود (آقا نباتی، ۱۹۷۵).

با آغاز رویداد تکتونیکی سیمرین میانی رسوبگذاری گروه شمشک به سن تریاس پسین - ژوراسیک میانی پایان پذیرفته و پس از یک توقف رسوبگذاری و چرخه فرسایشی، در زمان باتونین چرخه رسوبی جدید یا گروه مگو آغاز و تا ژوراسیک پایانی ادامه یافته است (آقا نباتی، ۱۹۷۵).

بررسی نوع سنگ ها و پراکندگی جغرافیایی سنگ های گروه مگو نشانگر آن است که در البرز، کپه داغ و بخش های گسترده ای از ایران مرکزی سنگ های گروه مگو دریایی است و در برخی مناطق گروه مگو رخساره قاره ای و گاهی تبخیری دارد (آقا نباتی، ۱۳۷۷).

رسوبات ژوراسیک پایانی کپه داغ و البرز (سازندهای مزدوران ولار) از نظر رخساره و ویژگی های سنگی تا حدی به هم شباهت دارند که در نقشه زمین شناسی ۲۵۰۰۰۰:۱ مشهد، رسوبات مورد مطالعه به عنوان سازند مشخصی معرفی نشده و نام هر دو سازند برای این نهشته ها به کار می رود. با توجه به اینکه اشار حرب بینالود را جزئی از کپه داغ معرفی می کند ناگزیر این واحد کربناته در مواردی نیز به عنوان سازند مزدوران در نظر گرفته می شود ولی تفاوت این رسوبات با سازند مزدوران کاملا مشهود است، از این رو نیاز به تفکیک این واحد سنگی و انطباق آن با سازند لار ضروری است.

نهشته های ژوراسیک فوقانی در زون بینالود عمدتا از آهک های توده ای نخودی رنگ و آهک های میکریتی چرت دار لایه ای به رنگ سفید تشکیل شده است.

این رسوبات تا کنون مورد مطالعه دقیق قرار نگرفته است، لذا هدف از این تحقیق شناخت رخساره های سنگی و مطالعه محیط رسوبی و نیز انطباق آنها با سازند های معادل در کوه داغ (مذوران) و حوضه البرز (لار) است. به این منظور از این دو واحد (بخش پایینی و بالایی) بر Shi در ناحیه خیج در شمال غرب مشهد اندازه گیری و نمونه برداری شده است.

۱-۲ موقعیت جغرافیا ییوراهها ی دستیابی به منطقه هموردمطالعه

شهرستان چنان رانبا ۳۳۵۰ کیلومتر مربع دارد که این شهر در شمال غرب مشهد واقع شده است. این منطقه هدر محدوده امنه های جنوب پیرش ته کوه هزار مسجد قرار گرفته است. رشتہ کوه هزار مسجد در شمال، رشتہ کوه های بینالود در جنوب شرقی و شرقی این منطقه همچو ایوان و دن بودن آبده هر رشتہ کوه های مذکور سرزمینی آبادو حاصل خیز می باشد. شهرستان چنان از شمال غربی شهر قیبه شهرستان کلات، از جنوب شهرستان مشهد و از جنوب غربی بیوغ رibe شهرستان نیشابور محدود گردیده است. این شهرستان دارای دو بخش مرکزی و گلهار و ۴ دهستان بقیه، رادکان، بیزکیو گلمکان می باشد و براساس تابعیت آمار گیرینفو سدرس ۱۳۷۵ دارای ۶۵۳۱ نفر جمعیت شهری و روستایی است.

منطقه هموردمطالعه در رشتہ کوه های بینالود قرار گرفته است. این رشتہ کوه ها، از غرب بهار تفاعل البرز و از شرق بهار تفاعل افغانستان میرسند. مرز شمالي این رشتہ کوه ها دش تقوچان - مشهد است که آنرا از کوه داغ جدا می سازد و مرز جنوبی آن دشت نیشابور بوده که این واحد را از مجموعه های فیولیتی ترتیب تحریریه، سیز و اروزو نتکار ج دامیکند.

جهتکشیدگیکوهای بینالودا زممالغریبیه جنوب راسته تعمیر نکوهای خراسان را ایجاد می‌کند. بلندترین نقطه آن، قله بینالودبار تفاع

۳۲۱۶ است که در شمال شهر نیشابور قرار گرفته است.

دستیابی به منطقه موردمطالعه از طریق جاده هارتاباطیفر عیکه از جاده اصلی منشعب می‌شود و تا دامنه هارتفاعات ادامه دارد، صور تمیگیرد (شکل

. ۱-۱)

۱-۳ بر شمود مطالعه (روستای خیج)

برای دسترسی به این برآمدگی باید ۴۰ کیلومتر در مسیر جاده مش باطیحدوداً هد

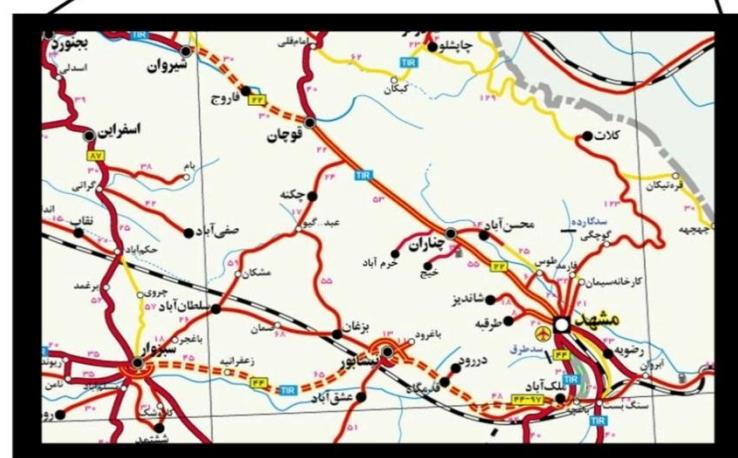
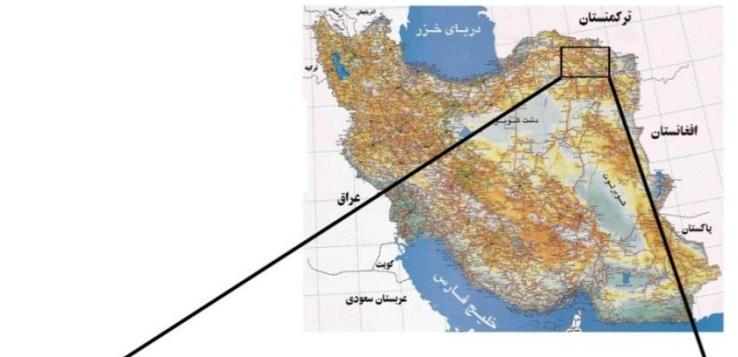
چنان انبه تقاطع جاده هر فرعی را خیج رسیده، سپس با گذراندن ۷ کیلومتر در جاده هر فرعی موردنظر و عبور از روستای خیج جو جمعاً به بر شمود دم

طالعه همیرسیم. بر شمود کوردار ای طول حرف ای ۷ و ۵۹ شرقی عرض جغرافیایی ۳۳ و ۳۶ شمالی می‌باشد. محل دقیقاً نیبر شدر

مجاورت معدن جمعاً، واقع در شمال شرق روستای خیج است. برای دسترسی به بر شمود از جاده خاکی که برای دسترسی وسایل

نقیلیه حمل بار از معدن احداث شده به طول ۱ کیلومتر استفاده کرده ایم.

راهنمای

شکل ۱-۱- موقعیت جغرافیایی و نقشه راههای دستیابی به منطقه مورد مطالعه

شکل ۱-۲- موقعیت جغرافیایی برش مطالعه بر روی عکس هوایی منطقه (فلش قرمز)